

APENDIX

Nálezy a ztráty roku 2023

Zvláštní příloha bulletinu OOKAZ

Plaketa Milana Jelínka

Masarykova univerzita v Brně dne 14. listopadu 2023 odhalila plaketu, která připomíná sté výročí narození bývalého děkana Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a prvního porevolučního rektora Milana Jelínka. Plaketa je umístěna na nádvoří Filozofické fakulty a je první dlaždicí budoucího chodníku slávy dalších osobností spjatých s tímto ústavem. Životnímu jubileu Milana Jelínka byla věnována také výstava, kterou připravil Ústav českého jazyka FF MU.

(foto: Alexandra Snováková, FF MU)

Gratias agit

Dne 10. listopadu 2023 si připomínáme 85 let od narození spisovatele, překladatele a diplomata Jiřího Gruši, jehož fond je uložen v Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření (ODKAZ) Moravského zemského muzea. Jiří Gruša působil jako velvyslanec naší země ve Spolkové republice Německo v letech 1990—1997 a patřil mezi osobnosti, které se zasloužily o narovnávání česko-německých vztahů. Po celou tuto dobu mu byla oporou jeho manželka Sabine Gruša, která osobně navštívila Československo poprvé v roce 1969 a byla tehdy velmi zasažena stavem naší republiky. Proto se také ona sama zapojila do řady aktivit včetně vybudování německé sesterské organizace Výboru dobré vůle — Nadace Olgy Havlové, a to přímo na požádání samotné Olgy Havlové. Sabine Gruša se stala zakladatelkou a neaktivnější členkou představenstva spolku založeného v Bonnu a sdružujícího osobnosti společenského kulturního života v Německu zajímající se o Česko. Spolek dodnes pořádá množství benefičních společenských akcí s významnými osobnostmi české kulturní scény. Ze získaných darů a členských příspěvků jsou financovány sociální projekty. Za tuto činnost udělil ministr zahraničních věcí Jan Lipavský dne 19. října 2023 Sabině Gruša ocenění Gratias agit. Stalo se tak poděkováním za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí. Blahopřejeme a děkujeme! -rdh-

Sabine Gruša a ministr zahraničních věcí Jan Lipavský při předávání ocenění Gratias agit (foto: MZV ČR / MFA CZ)

Ocenění pro Barbaru Day

Ústav pro studium totalitních režimů letos již počtrnácté ocenil osobnosti za jejich občanské postoje, za následováníhodné počiny a mimořádné přínosy k reflexi dějin. Ve čtvrtek 19. ledna 2023 v Senátu Parlamentu ČR slavnostně předal ceny Za svobodu, demokracii a lidská práva 2022 celkem 21 oceněným. Cenu za mimořádný přínos k reflexi novodobých dějin získala za rok 2022 britská divadelní historička, překladatelka, spisovatelka a spolupracovnice ODKAZ MZM Barbara Day. Během svého doktorského studia v Bristolu napsala disertační práci o českém divadle šedesátých let a v osmdesátých letech úzce spolupracovala s českým a moravským disentem. V roce 1985 uspořádala na univerzitě v Bristolu festival české kultury Czechfest s cílem představit britské veřejnosti osobnosti a soubory českého divadelního umění, např. Divadlo Husa na provázku, Magdalenu Jettelovou či Jiřího Stivína. Díky Petru Oslzlému se stala tajemnicí oxfordské Jan Hus Educational Foundation a zajišťovala přednášející pro podzemní semináře v Praze, Brně i Bratislavě. V roce 1998 obdržela pamětní medaili prezidenta Václava Havla a v roce 2002 získala Řád britského impéria. Blahopřejeme!

-pp-

Ocenění převzala Barbara Day z rukou ředitele Ústavu pro studium totalitních režimů Ladislava Kudrny (vlevo) a 1. místopředsedy Senátu ČR Jiřího Drahoše (foto: Michal Pavlík, Senát ČR)

František Korbela [5. června 1938—12. července 2023]

František Korbela se narodil na počátku léta roku 1938 českým rodičům v Žilině. V roce 1946 matka ovdověla a zůstala s dvěma dětmi sama. Přesto umožnila oběma dětem ve skromných podmínkách vystudovat na vysoké škole. František absolvoval teologickou fakultu a pracoval jako administrátor v různých katolických farnostech na jižní Moravě. Byl oblíben všemi generacemi, nejvíce mladými. To nezůstalo bez povšimnutí státních úřadů, a proto byl v 70. letech 20. století často překládán na různé farnosti. V roce 1975 mu pak byl zcela odebrán souhlas k výkonu duchovenské činnosti. Vykonával následně různé dělnické profese, pravidelně byl předvoláván k výslechům. Podepsal Prohlášení Charty 77, podílel se na samizdatové činnosti. Texty opisoval na počítači například pro brněnskou edici Prameny a pro samizdatové vydavatelství Jiřího a Bronislavy Müllerových. Účastnil se četných bytových seminářů (například v bytě Boženy Komárkové).

Roku 1982 vstoupil do manželství s Jitkou Broklovou, která mu byla v následujících letech velkou oporou nejen lidskou, ale i lékařskou. V roce 1990 jej postihla cévní mozková příhoda, upadl do 65denního hlubokého bezvědomí. Přesto, že v tomto stavu nebyla dle lékařů naděje na přežití, František Korbela se po ročním pobytu v nemocnici vrátil domů a postupně se uzdravoval, byť s trvalými následky. V následujících letech s Jitkou Broklovou hodně cestovali, nejčastěji do obce Krásné na Vysočině. V posledních několika letech se zdravotní stav Františka Korbely natolik zhoršil, že mu manželka musela zařídit pobyt v Domově důstojného stáří v Brně-Maloměřicích. Tam ho pravidelně navštěvovala až do svého skonu v prosinci 2022. František Korbela následoval Jitku Broklovou o půl roku později, zemřel pokojně dne 12. července 2023.

Díky paní Michaelě Jurové se velká část pozůstalosti Františka Korbely ocitla ve sbírkách Moravského zemského muzea. Zahrnuje jak samizdatovou techniku (počítač, tiskárna) a bohatou sbírku samizdatů, tak například osobní předměty a dokumenty Františka Korbely.

-pp-

(s použitím vzpomínkového textu Lenky Brokové)

František Korbela jako mladý kněz

Jitka Broklová a František Korbela později rádi podnikali výlety do přírody

Jaromír Němec [16. ledna 1935—12. října 2023]

Jaromír Němec se narodil v polovině ledna roku 1935 v Babicích na Vsetínsku. Vyučil se elektromechanikem. Od roku 1959 pracoval ve Filmovém studiu Gottwaldov jako zvukař, od roku 1971 pak jako zvukový mistr v Československé televizi v Brně. Později působil jako servisní technik podniku Chirana Brno. Poprvé byl nepodmíněně odsouzen na 18 měsíců v roce 1971 za šíření ilegálních tiskovin a nahrávání pořadů Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy. Podruhé jej zatkli v roce 1985 za shromažďování a šíření tiskovin proti socialistickému zřízení. Z vazby ho propustili v roce 1986. Patřil mezi stěžejní postavy samizdatu na Zlínsku. Po listopadu 1989 mu byla nabídnuta pozice vedoucího policie ve Zlíně, což odmítl. Celý život tak zůstával stranou veřejných funkcí. Zemřel v polovině října letošního roku.

Fond Jaromíra Němce tvoří samostatnou a velice důležitou část fondu Jana Tesaře uloženého v podsbírcce Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření. Zahrnuje personalia, rozsudky, materiály vztahující se k osobnosti a dílu Augustina Navrátila a zejména fotografické negativy, prostřednictvím nichž Jaromír Němec pašoval Janu Tesařovi do Paříže svoji samizdatovou produkci.

Jaromír Němec

Jaromír Němec [† 12. 10. 2023]

Vždycky mě to překvapí. Když někdo odejde z tohoto světa, obzvláště, když je to náš kamarád, vždycky mě to překvapí. A tak je to i s Jardou Němcem. A myslím, že nejsem sám, neboť Jarda nepochybně ovlivnil spoustu lidí ve vnímání toho, co dnes považujeme za normální, to jest, co je to svoboda a demokracie, které v komunistickém systému byly zcela neznámými pojmy. Určitě se mohu počítat mezi tyto lidi, i když moje osobní cesta za svobodnější společností započala bez jeho přítomnosti, naše cesty se zcela logicky spojily. Tak mohu říci, že Jarda patřil mezi ty osobnosti, které mě ovlivnily v mém osobním postoji, a nejen mém, proti tehdejšímu komunistickému režimu. Když jsem se dozvěděl, že Jarda už není mezi námi žijícími, začal jsem vzpomínat na dobu, kdy jsme se potkali a seznámili. V podstatě jsem o Jardovi věděl jen to, že byl televizní technik a po roce 1969 musel tuto činnost opustit a že v roce 1971 a 1972 byl vězněn na Borech v plzeňské věznici, a to za své protikomunistické postoje. Já jsem jej poznal v době, kdy pracoval jako technik lékařských přístrojů pro tehdejší podnik Chirana. Těžko se dnes vzpomíná na vše, co jsme v tehdejší době komunistického temna dělali, ale bylo toho hodně, od rozmnožování zakázané literatury až po rozmnožování a rozšiřování tehdy ilegálních tiskovin typu Informací o Chartě 77, vons a dalších. Byl to také on (mezi jinými), kdo nás zásoboval zahraniční literaturou a časopisy, které mu konspirativně posílal ze zahraničí jeho kamarád a historik Jan Tesař. Nebylo proto určité náhodou, když komunistický režim zahájil v roce 1985 rozsáhlou akci proti moravskému samizdatu a Jarda (mimo jiných) byl i se svojí budoucí manželkou zatčen a v policejních protokolech tehdy označen za strůjce protirežimní činnosti na Zlínsku jako Jaromír Němec a spol. Když se nám jej a jeho budoucí manželku podařilo díky vons a mnoha dalším protestům dostat po několika měsících z vazby, nejen že nepřestal se svojí protirežimní činností, ale pokračoval v ní s větší intenzitou. A tak to bylo až do listopadu roku 1989.

Určitě by si zasloužil, aby tato vzpomínka byla daleko rozsáhlejší a podrobnější, ale snad bude stačit, že za svůj život byl oceněn vyznamenáním účastníka odboje a odporu proti komunistickému režimu. A díky němu můžeme dnes uctívat všechny oběti komunistického režimu před pamětní deskou umístěnou na zdi zlínské radnice, která vznikla a je zde umístěna jen díky jeho neskutečnému úsilí.

Jsem si jist, Jardo, že už jsi v pohodě v tom disidentském nebi a že na náš zemský život pohlížíš s nebeským nadhledem.

Děkuji ti, Jardo, za sebe a za všechny, které jsi svým životem ovlivnil a kterým jsi dal příklad, jak žít v pravdě v tomto pozemském životě.

Srdečně

Standa Devátý a kamarádi a přátelé

Jaromír Nějček jako zvukař ve Filmovém studiu Gottwaldov